

**TUNNIKAVA
DOKUMENTAALFILMILE
„KATSUMUSTE LOOS”**

SISUKORD

[TUNNIKAVA](#)

[Juhend õpetajale](#)

Materjal on loodud MTÜ Mondo projektist „Supporting Ukrainian Refugees to overcome Trauma and Settlement to Estonia”, mida toetab USA suursaatkond Eestis.

TUNNIKAVA DOKUMENTAALFILMILE „KATSUMUSTE LOOS“

Filmi autorid:

Eefje Blankevoort, Sajid Khan, Els van Driel

Valmimisaasta:

2023

Keeled:

Inglise, prantsuse, flaami

Riik:

Holland

Subtiitrid:

eesti keeles

Link vaatamiseks:

<https://maailmakool.ee/materjalid/100111/katsumuste-loos/>

Seda nimetatakse mänguks: eluohtlikku teekonda, mille tuhanded saatjata alaealised igal aastal ette võtavad, et otsida kaitset Lääne-Euroopas. SK jaoks algas see nn mäng pärast seda, kui Taliban tappis tema isa. Iraani ja Türgi kaudu Ida-Euroopasse põgenedes liikus ta oma sihtkohale aina lähemale. Tema teekonda takistasid põgenike suhtes vaenulikud kohalikud ja vägivaldsed piirivalvurid. Oma telefonikaameraga salvestatud klippides ja sõnumites filmitegijatele Eefje Blankevoortile ning Els van Drielile andis ta oma teekonnast üksikasjaliku pildi.

SK uskus, et Euroopasse jõudes saab ta minna kooli ja alustada uut elu. Belgiasse saabudes ja varjupaika taotlema asudes algas aga hoopis uus mäng – nn mõttemäng. Film annab sügava sissevaate noore inimese katsumustesse põgenikuna. Vaimset pinget põhjustab üheltpoolt varjupaigataotluse bürokraatia ja teadmatus tuleviku suhtes ning teisalt kodumaalt tulevad murettekitavad sõnumid. Alaealisena üksi võõras keskkonnas nende katsumustega toimetulek nõuab suurt vastupidavust, mida kahjuks kõigil noortel ei ole.

Tunni eesmärk

Anda ülevaade, mida tähendab sundränne. Tutvustada ühe kodumaalt põgenenud noore teekonda ja katsumusi turvalise elupaiga leidmisel.

Vanuseaste

9.–12. klass

Ainelõiming

- Ühiskonnaõpetus
- Geograafia
- Ajalugu
- Maailmaharidus

Tunnikava saab kasutada tunnis, kus on teemaks ränne, sõda ja põgene- mine.

Õpitulemused

Õpilane:

- selgitab vabatahtliku ja sundrände erinevusi;
- mõistab, sundrände olemust ja selle rändeprotsessi mõju üksikisikule;
- suhtub sundrändest mõjutatud inimestesse empaatiliselt.

**Tunni kestus
(75 min)**

Ülesanded on loodud 75 min pikkuse tunni jaoks. Kuna tundide pikkus kooliti erineb, siis on ka tunnikava jagatud eri osadeks, et õpetaja saaks vajaduse korral tunnikava ülesehitust endale sobivaimaks kohandada.

Enne alustamist

Märkus rändetaustaga õpilaste kaasamise kohta rändetemaatilisse õppesse.

Enne pagulaste, varjupaiga ja sisserändajate teemaga seotud õppe-tegevust võtke veidi aega, et mõelda oma klassi õpilaste peale. Kas mõni neist on (sund)rände taustaga? Kui see on nii, siis mõelge, kas rääkida sel teemal lapse ja ta vanematega. Rääkige neile eelseisva tunni ja vaadatava dokumentaalfilmi sisust. Võimaluse korral kasutage õppetundides õpilaste ideid ja tagasisidet ning andke neile vabadus osaleda tunni tegevustes vastavalt nende valmisolekule. Paluge neil küsimustele vastata ainult siis, kui nad on selge sõnaga öelnud, et nad soovivad nendele vastata või sellistel teemadel rääkida.

JUHEND ÕPETAJALE**Sissejuhatus
(27 min)**

1. Õpetaja juhatab tunni sisse ja selgitab, et tunni teema on sundränne ning tunni käigus vaatame dokumentaalfilmi ühe afgaani noormehe rändetee-konnast.

Tundi toetab [juuresolev esitus](#).

2. Õpetaja küsib klassilt allolevad küsimused kas suuliselt või kogub vastuseid veebikeskkonnas (Slido, Mentimeter, Answergarden vms) **(2 min)**.
 - Kui öelda ränne, mis sellega seostub?
 - Kui palju eestimaalasi elab väljaspool Eestit. Kui palju inimesi maailmas elab väljaspool oma kodumaad? (arv või protsent)¹ (taas võib küsimus olla veebis).

Vastus: välismaal elab 160 000–200 000 eestlast, mis on 15–20% kogu rahvastikust².

Kogu maailmas elab väljaspool oma kodumaad 280 miljonit inimest ehk 3% ehk iga 30. inimene maailmas on rändaja³.

¹ <https://maailmakool.ee/randekool/lms/miks-inimesed-randavad/> (taustainfo õpetajale)

² <https://integratsioon.ee/rahvuskasutajatele>

³ 2023. aasta seisuga: https://www.migrationdataportal.org/sites/g/files/tmzbdl251/files/2023-09/GDI%20Briefs_Diaspora_210923.pdf, <https://maailmakool.ee/randekool/lms/mis-on-ranne/#e1>

3. Õpilased jagunevad neljaliikmelistesse gruppidesse ja arutlevad küsimuste üle: iga grupp toob suuliselt välja vähemalt kolm põhjust **(5 min)**.

- Mis põhjustel jääb inimene oma kodumaale elama?

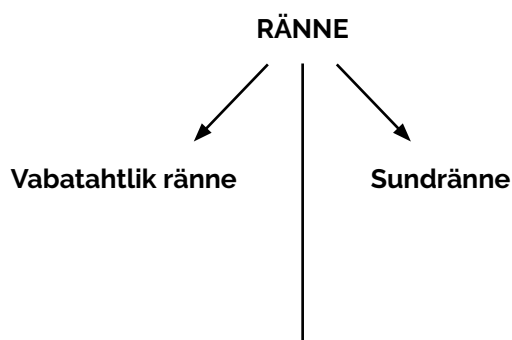
Märksõnu õpetajale: rändamine on kallid ettevõtmised, iseäranis vaesematele elanikele. Rändamine võib olla ebamugav, ohtlik, keeruline (võõras keel, bürokraatia), välismaal ei pruugi saada sama staatust, mis on kodumaal (ei leia erialast tööd, tuntut, on oma kogukonnas autoriteet).

- Mis põhjustel inimesed oma kodust lahkuvad?

Märksõnu õpetajale: sõjaline konflikt, looduskatastroof, tagakiusamine, töökohtade puudus, lihtsalt suhteline vaesus, vabatahtlik töö, ülikool, paremate tingimustega töö, turism, kõrgemad palgad, kultuuriline või poliitiline vabadus.

4. Õpetaja selgitab õpilastele, et rände põhjustest⁴ lähtuvalt saame rännet jagada vabatahtlikuks ja sundrändeks⁵.

Õpetaja kirjutab tahvli ülaotsa sõna „RÄNNE“ ja selle alla kaks jaotust.

Iga grupi esindaja kirjutab vähemalt ühe põhjuse kummagi märksõna alla **(5 min)**.

5. Õpetaja küsib õpilastelt.

Millistes riikides ja piirkondades esineb tänapäeval enim sundrännet? **(5 min)**.

Õpetajale: ajas uuenevat statistikat sundrändajate arvu ja päritoluriikide kohta leiate ÜRO Pagulasameti kodulehelt:

<https://www.unhcr.org/refugee-statistics>

⁴ <https://maailmakool.ee/randekool/lms/miks-inimesed-randavad/> (lisalugemist õpetajale)

⁵ Inimesed rändavad väga erinevatel põhjustel. Rändepõhjustest lähtuvalt saame rände jagada vabatahtlikuks ja sundrändeks. Vabatahtliku rände all mõistame igasugust rännet, mis on seotud inimeste valikutega: näiteks sooviga minna välismaale raha teenima või paremat elu otsima, asuda elama teises riigis elava pereliikme juurde, minna välismaale õppima mõnd põnevat eriala või lihtsalt maailma avastada. Ent paiguti on ränne tingitud sellest, et teised valikud ammenduvad. Näiteks kui inimene on poliitiliselt taga kiusatud või tema võimalused eluga kodupaigas pikemas perspektiivis toime tulla on olematusse kahanenud. Veel 2015. aastal hõlmasid sundrändajad alla 10% kõigist rändajatest, kuid nende osakaal on kiirelt kasvamas: <https://maailmakool.ee/randekool/lms/mis-on-ranne/#e1>

6. Õpetaja näitab ekraanil pilti 2015. aasta rändekriisi ajal piiri ületavatest põgenikest. Näiteks foto [Dobovost Sloveenias](#) (Wikipedia) **(5 min)**.

Õpetaja küsib õpilastelt.

- Kirjelda, mis on pildil toimumas.
- Mis küsimused tekivad pildi põhjal?

By SV: <http://www.slovenskavojska.si/odnosi-z-javnostmi/porocila-za-javnost/novica/nov/slovenska-vojska-pri-resevanju-migrantske-situacije-z-vec-zmogljivostmi/>, CC BY 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=44419172>

7. Mõisted: kes on kes?

Õpetaja kuvab ekraanil sundrändega seotud mõistete selgitused ja palub õpilastel need õige märksõnaga kokku viia **(5 min)**.

Mõisted: põgenik, rändaja, saatjata alaealine, pagulane, inimsugeldaja⁶.

... – inimene, kelle põhjendatud tagakiusukartus on tingitud tema rassist, usust, rahvusest, sotsiaalsesse rühma kuulumisest või poliitilistest vaadetest.

... – inimene, kes on sunnitud lahkuma oma kodakondsusjärgsest riigist või alalisest asukohast mõne erakorralise sündmuse (nt relvakonflikti, üldise vägivalda, inimõiguste rikkumise, looduskatastroofi) või tagakiusukartuse tõttu.

... – ta toimetab inimesi nende nõusolekul ebaseaduslikult ja tasu eest üle piiri.

⁶ <https://maailmakool.ee/randekool/moisted/>

... – isik, kes teeb vabal tahtel otsuse siirduda teise piirkonda või riiki, sageli materiaalsete või sotsiaalsete tingimuste parandamiseks ning enda ja oma pere väljavaadete paremaks muutmiseks.

... – alla 18-aastased välismaalt pärit lapsed ja noored, kes on mõlemast vanemast lahutatud ja kelle eest ei kanna hoolt seadusjärgne või tava- kohaselt tema eest vastutav täiskasvanu. Nad võivad olla pagulased, varjupaigataotlejad või sisserändajad ja on eriti haavatavad ekspluateerimise suhtes.

**Sisutegevus:
filmi vaatamine ja
töölehe täitmine**

1. Sissejuhatuse (7 min).

Esialgu vaadatakse koos filmi „Katsumuste loos“ lõiku: 46.00–51.50. Seejärel esitab õpetaja mõned küsimused, millele õpilased vastavad oma vihikusse.

- Iseloomusta peategelast nähtud klipi põhjal 3 sõnaga.
- Kirjuta kaks küsimust, mille vastused annaksid tema kohta rohkem teavet.
- Mis sulle seostub Afganistaniga?

2. Tegevus töölehega: filmi vaatamine ja küsimustele vastamine (22 min).

Seejärel jagab õpetaja õpilastele töölehed (vt tunnikava lõpus) ja palub enne filmi näitamise jätkamist küsimused läbi lugeda. Järgneb ühine filmi vaatamine, mille jooksul paneb õpetaja filmi kaks korda pausi peale, et õpilased saaksid vastata küsimustele (04:06 ja 11:20).

Vaadake filmi 00:00 kuni 11:20.

Tehke paus 4. minutil ja 11:20, et saaks vastata küsimustele.

Filmi ajal saab jooksvalt vastata küsimusele, mis riike Sajid Khan läbis.

Viimane klipp on kuni 13:20, misjärel õpilased teevad lõpuni kaardiküsimuse ja otsivad Internetist, mis on Taliban.

3. Arutelu töölehe vastuste üle (6 min).

Eelviimasele küsimusele („Kuidas iseloomustad SKd pärast filmi alguse nägemist“), tuleb vastamine arutelu vormis. Kõigepealt näiteks ligi viie õpilase arvamuse kuulamine (kui on aega, saab ka kõigi mõtteid kuulata, et iga õpilane ütleb ühe märksõna, kuidas iseloomustaks SKd).

Tegevuse lõpetab ühine arutelu õpetaja juhtimisel teemal „Kui palju hili- sem arvamus erineb algsest? Millest see võib tuleneda?“.

Tunni kokkuvõte**1. Grupitöö (8 min).**

Esitage õpilastele alljärgnev stsenaarium.

Oletame, et sul on välismaal 16aastane sõber, kes on sunnitud kodumaalt põgenema.

Ainus välisriik, kust ta kedagi teab, on Eesti.

Ta võtab sinuga ühendust, sest ei oska kohalikku keelt ega tea kohalikke seadusi. Ta soovib pagulase staatust. Sina soovid teda aidata.

- Millise asutuse poole sa nõu saamiseks pöördud või millisesse asutusse teda esialgu suunad? (Võib otsida ka Internetist.)
- Millega peaksid arvestama, kui toetad inimest, kes on lahkunud oma kodumaalt, sest seal pole enam turvaline?

Paluge õpilastel enda mõtteid jagada.

2. Tunni kokkuvõte (5 min).

Iga õpilane vastab oma vihikusse küsimustele.

- Mida uut said teada tänasest tunnis?
- Mis küsimused sul tekkisid? Millele soovid vastust?

Paluge õpilastel oma mõtteid ja tekkinud küsimusi klassikaaslastega jagada.

TÖÖLEHT

1. 00:00–04:05

Mis sa arvad, miks on Sajid Khan (SK) lahkunud oma kodumaalt ja on esitanud varjupaigataotluse?

2. Mida said teada tema mineviku kohta?

3. 4:40–11:20

Miks lahkus SK oma kodumaalt?

– Kuidas ta plaanis oma põgenemist?

– Mis sa arvad, miks ta põgenes salaja, mitte ei ületanud riigipiiri seaduslikult?

4. Filmis kasutatakse põgenemisteedekonnast rääkimiseks sõna „mäng“. Miks nii?

5. Filmi vaatamise ajal kirjuta numbri järele riik, mida Sajid Khan läbis, ja hiljem kirjuta number kaardil vastava riigi peale.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

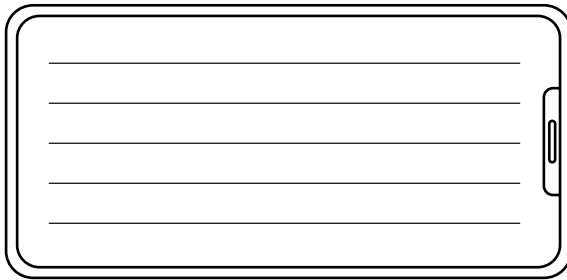

Kaart: <https://www.pinterest.com/pin/955607614657449543/>

6. Mis tekitas teekonnal raskusi?

7. Miks SK oma videotes naeratas?

8. Too välja, miks oli SK-l telefoni omamine väga oluline.

9. Kirjuta üles SK liikumisviisid lisaks jalgsi kõndimisele.

* 11:20 paus, et kirjutada vastuseid ja seejärel vastata küsimusele nr 12.

10. Põgenikud kohtavad teel eri inimesi. Tee märge selle variandi ette, mida pead õigeks.

- Smugeldajate suhtumine põgenikesse.
 - ☐ Aitasid neid igal võimalusel.
 - ☐ Ei hoolinud, kui põgenikul tekkis probleeme.
- Kuidas käitusid politseinikud põgenikega?
 - ☐ Olid põgenejate vastu vägivaldsed.
 - ☐ Aitasid põgenikke põgenikelaagrisse.

Jätka filmi vaatamist, et näha, kuidas tegelikult oli.

11. 12.13–13.15

Peategelasel paluti üles filmida oma teekond. Alati polnud see võimalik. Too näiteid nendest hetkedest.

12. Kuidas iseloomustad SKd pärast filmi alguse nägemist?

13. Uuri Internetist, mis on Taliban, millal ja millega seoses tekkis.
